

Kettős Járom Alatt

Dokumentációs

Különzám

1966 március hava

A CSEHSZLOVAKIAI MAGYAROK NEMZETI BIZOTTMANYA IDŐSZAKI SZEMLEJE
COMMUNICATIONS of the NATIONAL COMMITTEE of HUNGARIANS of CZECHOSLOVAKIA
PUBLICATIONS du COMITÉ NATIONAL des HONGROIS de la TCHÉCOSLOVAQUIE
MITTEILUNGEN des NATIONAL KOMITEES der UNGARN aus der TSCHÉCHOSLOWAKEI

A "KOSICKY PROGRAM" ÉS AMI UTÁNA KÖVETKEZETT ...

DOKUMENTÁCIÓ I.

VÉGZETES ÉVEK

Magyar sors a második Csehszlovák Köztársaságban

Írta: SIRCHICH LÁSZLÓ

"Csehszlovákiában deportálják vagy kiűzik a magyarságot arról a területéről, ahol őseiben ezer esztendőig egy zárt ömbbenn élt ... amely terület alig negyedszázada nyert az új államalakulathoz odacsatolást ..."

(Magyar katolikus püspökkari körlevél, 1947. október hava.)

AZ 1938-AS KRIZISES ESZTENDŐBEN, az első Csehszlovák köztársaság huszadik, jubileumi, egyben utolsó évében a nemzetiségi kérdés volt az állam legégetőbb problémája ... A csehszlovák kormányzat husz esztendőn át határozottan tagadó álláspontot foglalt el az új állam létét és jövőjét meghatározó kérdéshalmazban, nem vettek tudomást a középeurópai nemzetiségi kérdések bonyolult, különleges természetéről. Masaryk és Benes az előzőleg éppen általuk súlyosan elmarasztalt nemzetállam koncepcióját igyekeztek megvalósítani s a hírhedt benesi illúzió, a nemzetiségekre kényszerített "állami patriotizmus" épügy csödbe jutott, mint a már jól ismert "csehszlovák legenda" imperialisztikus, középeurópai ellenes célkitűzései.

A mozaikállam alapvető szerkezeti hibá, térségidegen, sőt ellenes önként vállalt szerepe csak a bukáshoz vezethettek ... A felelősséget mindazért ami a csehszlovákizmussal és jelentős mértékben miattuk Európával történt, másokra hártották ... Már 1945 előtt világossá vált, hogy semmit sem okultak. A benesi machiavellizmus a szovjet seregek protektorátusa alatt 45 után ulti diadaltorát Középeurópa siralomvölgyében.

A prágai Czernin, illetve Hradsin palotáktól Londonon és Moszkván át hosszú, de görönytelen volt az út Kassáig ... A második csehszlovák emigráció politikai vonalvezetése módfelett rugalmas ... "Ha segítség nélkül maradunk a német fenyegetéssel szemben, akkor majd meglepjük a világot a Berlin iránti alázatunk határt nem ismerő lehetőségeivel" nyilatkozik Párisban, az orkán előtti szélcsendben, a már 1936 októberében, Hitler bizalmasaival, dr. Haushoferrel és Trautmannsdorf gróffal tárgyaló Benes elnök. (Carlo

Sforza, "The Totalitarian War and After, London, 1942.) Néhány esztendő múltán már tiszta, jövőbemutató a csehszlovák képlet: "Oroszország célja Csehszlovákia felszabadítása. Oroszország a leg-erősebb szláv testvér, így is kell reá tekinteni. Oroszország forrása annak a demokráciának, amire a mi népünk vár" írja Benes a csikágói LUDOVY DENNIK-ben (1939-4-21.)

A BENESI KLIKK ANYAGI SZEMPONTBÓL határozottan kedvező feltételek között indította meg londoni széleskörű tevékenységét. Működésüket jelentős mértékben megkönnyíti az addig zárolt csehszlovák vagyon felszabadítása. Az első köztársaság diplomáciai karának tulnyomó többsége, már anyagi függősége miatt is, Benes és közvetlen munkatársai, dr. Ripka és Stránsky mögé áll. Az egykori miniszterelnök, még a Monarchia politikai iskoláján nevelődött, megértőbb Milan Hodza korán súlyos ellentétbe kerül a benesi egykéz-politikával. Főként Benes és közvetlen környezete Janus-arcu nemzetiségi politikájának következményeként. A szociáldemokrata Bechyně és Necas kedvetlenül asszisztálnak. Az emigráns klikk jelentős nyeresége a harminckilenc március 19.-i szökés után épségben Londonba érkező tisztii csoport, az egykori csehszlovák vezérkar titkos szolgálatának, G-2 osztálynak vezetői, Benes feltétlen hívei.

A politikai légkör viszont csak némileg kedvezőbb a második csehszlovák emigráció számára.

A REPUBLIKA ELLENÁLLÁS NELKÜLI, GYORS ÖSSZEOMLÁSA, a sajnálkozás ellenére is azt a benyomást kellette a nyugati, politikai közvéleményben, hogy az a belső fenntartó erők teljes hiányának és jó részben az elhibázott poli-

tikának a következménye. Öfelsége kormánya reign Relations délelőtti ülésén a kisállamok ön-Középeurópa jövő határait illetően határozottan szabadkezelést biztosított magának. Churchill GRAND ALLIANCE című művének függelékében közli a Foreign Office-nak, 1941 március 15.-én kiadott irányelveit. Ezekben az alkotmányos monarchia gondolatának támogatása mellett köti le magát mindenütt, ahol a népben erre őszinte hajlam mutatkozik. Kétségtelen, hogy ezzel az elfelfuttatással a súlyos válságokkal küzdő Középeurópára gondolt. Benes maga is bevallotta, hogy második emigrációs ügyködését hűvös, tartózkodó légkörben kezdte meg. A Londonban székelő csehszlovák kormánytanács 1944 február 3.-i ülésén jelentette ki: *„Az európai háború kitörése után, az Egyesült Államok bizonyos tartózkodást tanúsítottak irányunkban”*. Ezért, mindenelekelt, el akarta oszlatni az angolszász közvélemény bizalmatlanságát és feledtetni akarta a csalódást, ami az első csehszlovák köztársaság bukását követte. Előbb, mint csikágói egyetemi tanár, majd hosszú londoni tartózkodása alatt és második amerikai útja során minden alkalmat felhasznál arra, hogy az erősen ellanyhult érdeklődést és rokonszenvet újból felkeltesse. A nemzetközi hangulatokhoz oly könnyedén alkalmazkodó képességével maga is elismerte az első világháború záró békeszerződések hibáit. De soha, sehol, egy szóval, utalással sem vállalta, hogy Csehszlovákia is osztozik a felelősségben. Második amerikai körútja során, 1943-ban, látván a németellenes hangulat fokozódását, már nyíltan hibáztatja az Egyesült Államok egykori kormányát, hogy nem garantálta és ratifikálta a páriszkörnyéki szerződéseket. Elmarasztalja a nyugati hatalmakat, akik izolálták a Szovjetuniót. Előadásában az első Csehszlovákia Európa mintademokráciája. Nem szerkezeti belső hibáinak és Középeurópaellenes politikájának, hanem a szomszédnépek önzésének és gyűlöletének, nemkülönbön a nyugati hatalmak tévedéseinek és mulasztásainak áldozata. *„Csehszlovákia mindig szabad lesz, amíg Európa szabad. A mi szabadságharcunk az emberi nem szabadságáért vívott gí-gászi küzdelem eleme, s eleme a modern demokráciáért folytatott kulturharcnak...”* mondja a Council for Foreign Relations csikágói ülésén. Benes szerint, a nyugati hatalmaknak nem volt elég bátorságuk áldozatot kockáztatni a demokrácia eszményeiért. Csupán Csehszlovákia tett emberfeletti erőfeszítéseket és hozott hősi áldozatokat... *„Erőfeszítéseinket nem értették meg eléggé abban az időben,”* jelenti ki Csikágóban, *„de ugyanakkor igazolják, hogy politikánk helyes volt, őszint és európai...”* Ezek a Nyugat felé a humanista-demokrata pózában tetszelgő Benes rokonszenvre és támogatásra vadászó szövegei. Mögöttük buvik meg a másik, az igazi Benes, aki

a régi szívós céltudatossággal készül cseh-szláv hatalmi vágyainak elérésére. A Council for Foreign Relations és káros nacionalizmusa ellen foglal állást, ugyanaznap este pedig, a dr. Papanek tiszteletére adott vacsorán, saját véreinek a másik, igazi Benes beszélt, kijelentvén, hogy a nagy háború után kizárólag csak a cseheknek és szlovákoknak lesz beleszólásuk Csehszlovákia belső viszonyaiba.

AMIG BENES AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN ébreszti és gyűjti a rokonszenvet, Hubert Ripka, a „folytonosságot” hangsúlyozó csehszlovák exilkormány politikájának állandó londoni irányítója, az angol közvéleményt igyekszik *„megdolgozni”*... Természetesen, az akkori brit Középeurópa-koncepcióhoz alkalmazkodva. *„Európának a szabad nemzetek önkéntes federációjában kell egyesülnie... magában foglalva egy belső forradalom tüzeiben újjászülető Németországot”*. Uj cseh *„Duna-politikát”* sugall... *„A csehszlovák nemzet alapvető törekvése, hogy Masaryk koncepciójához híven (?) létrehozza a dunai népek federációját, amely természetesen Magyarországot is magába foglalja. A dunai-federáció döntően növelné a kisnemzetek biztonságát és függetlenségét. Megvédené őket a szomszédos nagyhatalmak beavatkozási törekvései és nyomása ellen...”*

Szükséges, hogy hivatkozzunk az egykori megállapításokra. Részint, hogy rámutassunk azok késői és álnok motívumaira, részint kiemelni óhajtván a kifelé hangoztatott elvek s a *„kosický program”* gyakorlata közötti perfid különbségeket! A cseh sosem volt dunai nép. Csak az első világháborút követően, a szlovákok révén vált azzá. Ahelyett, hogy a Ripka által, oly megkésve, megtévesztően bedobott *„Duna-federációt”*, Kossuth régi, a dunai népek összefogását, szolidaritását és egyenjogúságát célzó nagy és uttörő elgondolását valósította volna meg, *Kisantantot* kovácsolt össze a magyar nép ellen. Masaryk és Benes nem tanultak Kossuth Lajos gazdag tapasztalataiból. Semmit sem okultak a Turini Remetének a dunavölgyi népekhez intézett intelmeiből. A ripkai szólam tehát épugy a megtévesztést szolgálja Londonban, mint Benes egyidejű demokrata-humanista szónoklatai az Egyesült Államokban.

BENES, BÁR LONDONI EXIL-KORMANYÁNAK VOLT MÁR NEMET NEMZETISÉGŰ KOMMUNISTA TAGJA, makacsul kitért az elől, hogy Wenzel Jakschot, a szudétánémet szociáldemokraták emigrált vezetőjét és csoportját befogadja a kormányba. S bár 1939-ben Jaksch előtt azt a kijelentést tette, hogy *„hajlamos a svájci mintájú megoldásra, mert központosított államforma mellett a szudétánémet kérdés nem oldható meg”*, 1942-ben már — manchesteri beszédében — óvatossan és elkődösítve embertelen tervével, a kisebbségi kérdésnek az érdekelt lakosság kiűzés útján

való "megoldásával" foglalkozik. "Nem zárhatjuk ki teljesen a népeesség-áttelepítés lehetőségét, mint eszközt az állandó béke megteremtésére." Ettől kezdve, minden beszédében, előadásában megpendíti ezt a gondolatot a háboru utáni új, demokratikus Európa felépítését célzó terveinek zárókövetkeztetéseként. Nem lesz érdektelen megjegyezni, hogy még Károlyi Mihály elől is elzárkózik. A háboru elején a federációs megoldás előnyeiről beszél Károlyi előtt, "a háboru vége felé megváltoztatta véleményét, bár ezt, nyíltan, nem ismerte be, azzal véve elejét minden diszkusszióknak, hogy korai lenne részletekbe bocsátkozni... kijelentette, hogy egy homogén szláv államot kell alakítani; a nem-szláv népeesség, a németek és magyarok kiűzése mellett foglalt állást... Moszkva által bátorított szláv szovinizmusa győzött" írja Károlyi emlékirataiban ("Faith Without Illusion, New York, 1957.) A második világháboru alatti emigrációs politikai világban kétségtelenül Wenzel Jaksch fogta fel teljes méreteiben, mi rejtőzik Benes és társai, Ripka, Fierlinger, a szlovák nemzeti kommunista Vlado Clementis, Stránsky szándékai mélyén. Előre látta, s idejében figyelmeztette Edent, hogy a csehszlovák exil-kormány politikájának és propagandájának csak egy példa nélkül álló "massacre" lehet a következménye.

MIG BENESÉK A NYUGATI VILÁGBAN UGYKÖDNEK, ZDENEK FIERLINGER SEM TETLEN MOSZKVBAN. Régi, sokáig titkolt érzelmeihez híven, már építi a Kremlin és Benesék testvériesülésének utját. Ennek első állomása az 1941 július 18-án, Londonban Benes és Ivan Maisky szovjet nagykövet parafálta előzetes egyezmény. Ezt követi az egész kárpáti térség sorsát eldöntő, elsősorban a magyar népre végzetes, 1943 december 12-én kötött szovjet-csehszlovák szerződés. "Emelem poharamat valamennyi új szláv üdvére. Hangsúlyozom, az összszlávásra...!" hangzik Stalin pohárköszöntője a Kremlinben. — "A második világháboru után, a szlávok fejlődésének új szakasza kezdődik..." válaszol Benes. Csatlakozóan Benes és Klement Gottwald ünnepléses kézfogása az ellenállásnélküli, vértelen kommunista hatalomátvételnek, a "jégtörő" 1948-as februárnak nyitánya. Az 1945 márciusában Moszkvába települő csehszlovák exil-kormány a szovjethadsereg árnyékában lép a "felszabadított csehszlovák haza" területére. Érvénybe lépett a moszkvai egyezmény, s a "felszabadítás kormányában" Gottwaldék a kulcsminisztériumokat szállíták meg.

RAKÓCZI FEJEDELEM ÉS ÉSZAKKELET MAGYARSÁGÁNAK ÓSI VÁROSÁBAN, KASSÁN hirdették meg azt a "kormányprogramot", amely az 1945-től 1949-ig tartó korszakot, ezeket a végzetes éveket meghatározta s a szlovákiai magyar-

ság számára addig elképzelhetetlen megalázások, üldözések, jogfosztások sorozatát hozta. A moszkvai szovjet-csehszlovák szerződést ezzel a hírrel "kormányprogrammal" realizálták. A cél, kimondottan, a többnemzetiségű államot, erőszakkal, nemzeti állammá átalakítani. Ennek érdekében, a szlovák kommunisták, Vlado Clementis, Laco Novomesky, Vilo Siroky, Daniel Okáli, Husák, Cech és Winkler, s a készséggel csatlakozó nem-kommunista kollaboránsok vették kezükbe a "magyar kérdés" megoldását. A kollaboránsok maradéktalan készségét Josef Lettrichnek, a Szlovák Demokrata Párt vezetőjének kijelentése kellőképpen érzékelteti: "A Szlovák Demokrata Párt tudja, hogy csakis a Kommunista Párttal való együttműködés révén biztosítható a szlovák nemzet számára egy boldogabb, biztosabb és fényesebb jövő (CAS, 1946-2-1) S kiemelendő, hogy Prága és a szlovák kommunisták és kollaboránsok között a magyar kisebbség kérdésének kezelését illetően mindig tökéletes összhang uralkodott.

Megkezdődött a magyar nép elleni könyörtelen hadjárat. Ennek nyitányaként dr. Lettrich imigyen nyilatkozik meg: "Amennyiben a német és magyar kisebbségek problémájára végleges megoldást nem tudnánk találni, balsejtelmekkel kellene nézünk a jövő elé... Célunk az, hogy ezeket a népeket könyörtelenül kiűzzük földünk-ről..." (CAS, 1945-6-2.)

A MÁSODIK CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG "NEMZETI FRONTJÁNAK" kormányprogramja a szláv terjeszkedés rég megformált irányelveit most Moszkva protektorátusa alatt valószínűsíti meg. A szomszédokhoz való viszonyt is a "szláv vonal" határozza meg. A szlovákiai magyarság elleni gyűlöletheadjáratot s a jogfosztó dekrétumok áradatával egyidejűleg harsan fel a végső, a nagy cél most már nyílt summázása: a "Szlavák Dél!"... "Dél Szlovákia legyen a szlávok erős bástyája"... kiáltják az öblös plakátok a guzsbakötött, elnémított, mindig magyaroklakta Délen.

Miként elődje, a negyvenötös csehszlovákizmus is egyoldalúan fogalmaz. Nemcsak erőszakkal akarja megváltoztatni a kimondottan nemzetiségi állam strukturáját, kifűzni, vagy minden eszközzel elnemzetleníteni a kisebbségeket, de megtartani, sőt, ha lehet bővíteni a Trianonban a nemzetiségekkel együtt nekik ajándékozott határokat!

Az első világháboru utáni csehszlovák "érvek", némileg módosítva, jelentősen gyarapodva újból jelentkeznek. Így a határ revíziója Pozsony körül, a jugoszláv-csehszlovák korridor ötlete, a "Svobodné Noviny" szerint pedig, "rendezés után kiált Szlovákia egész déli határa!" (idézi a CAS, 1945-7-30.) A vidéki nagyévtvágyu szlovák lapok még tovább mennek. A "Novohradsky Hlas" a határokat a Dunától délre a Balatonig terjesztené ki

azzal az indoklással, hogy Pribina herceg ura volt egykoron e vidéknek! S mindez a támadó, nyersen imperialista csehszlovák "revizionizmus" a demokrácia nevében történik...

AZ EURÓPAI NEMZETI KISEBBSÉGEK TÖRTÉNETÉBEN MAIG PÉLDATLAN TOTALIS JOGFOSZTÁS bevezetője a második csehszlovák köztársaság elnökének 33/1945. számú dekrétuma, amely tollvonással fosztotta meg állampolgárságától az akkor mintegy nyolcszáz ezer magyart. Azzal a merőben szokatlan állítással, hogy ellenségei az újjáalakuló csehszlovák államnak. Benes elnök elsősorban tudhatta, hogy az első világháborút követő "békék" során, az akkori felvidéki magyar milliót megkérdezése nélkül, akarata ellenére kényszerítették az első Republikaiba.

A dekrétumot aláíró Benes nyugati körökben, az egykori genfi gyűlekezeten nagyraértékelt rugalmasságának döntő bizonyossága e rendelet. Az első köztársaság ugyanis "nemzetiségi államként" született meg. Benes, az akkori külügyminiszter "második Svájcot" emlegetett, ígért Nyugat felé. Sőt, a Saint Germainben, 1919. szeptember 10.-én parafált szerződésben a más nemzetiségű állampolgároknak kisebbségi jogaik tiszteletbentartását ígérte, sőt garantálta. Köztársasági elnökké választásakor pedig félreérthetetlenül jelentette ki, hogy a *Republika minden polgárának egyformán kíván államfője lenni...* 1945-ben, a *nagy lehetőségek idején*, Középkelet-Európa romjain jelentette ki, hogy "nem tudnak, nem akarnak a németekkel és magyarokkal egy államban élni..." (Pozsony, 1945. május 9.-én).

A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945 MÁJUS 15.-ÉN KELTEZETT DEKRÉTUMÁVAL törvénytelennek nyilvánított minden olyan politikai, kulturális és gazdasági tevékenységet, amelynek bármilyen kapcsolata volt a bécsi döntés után hivatalbalépő magyar kormányadминистраcióval. 1945 és 1949 között legalább negyvenezer magyart, főként parasztokat és ipari munkásokat ítéltek el e címen a csehszlovák népbíróságok. Ugyancsak a Szlovák Nemzeti Tanács 1945 április 7.-én kelt, 26/1945 számú rendeletével betiltotta a magyar községekben alakult nemzeti bizottságokat. Helyükbe, központilag kinevezett, *nem magyar* nemzetiségű, tehát betelepített személyekből álló správná komisiákat állított fel. A "kosický program" szellemében fogant jogfosztó rendeletek végeláthatatlan sorából kiemelendő még a magyar nemzetiségű polgárok választójogának megvonását elrendelő, 1946 december 10.-én datált dekrétum.

A Szlovák Nemzeti Tanács négyrendbeli dekrétuma *minden magyar tulajdonban lévő mező- és erdőgazdasági ingatlanok* sommás elkobzását rendeli el. *Kompensáció nélkül!* A köztársaság el-

nökének 108/1945 számú dekrétuma pedig általában *konfiskálta* a magyar tulajdont. Kivételt csupán a személyes tárgyak, ruházat képeznek. A 27 és 28/1945 számú elnöki rendeletek kimondják, hogy a *kolonizáció* meggyorsítása és hathatós elősegítése érdekében, az elkobzott *magyar vagyont cseh és szlovák telepesek között kell szétosztani...* A teljes jogfosztást jellemzi, hogy még az öregségi nyugdíjat is megvonták a már mindenüket elvesztett, állampolgárságuktól megfosztott szlovákiai magyaroktól.

Az ingóvagyonról rendelkező 91/1945 számú elnöki dekrétum, továbbá a Szlovák Nemzeti Tanács 16. és 62/1945 számú rendeletei befagyasztották az összes magyar bankbetéteket. Az így előállott veszteséget a pozsonyi magyar kormány-meghatalmazott íródája *egy billió százket millió* csehszlovák koronára becsülte!

A KULTURÁLIS JOGFOSZTÁSOK PÉLDATLAN MÉRVERŐL IS SZÓLNUNK KELL. Feloszlatták az összes magyar népművelési, társadalmi és sportegyesületeket. Vagyonukat elkobozták. Könyvtáraikat, számos esetben, megsemmisítették. *Bezárták az összes magyartanításhelyű iskolákat, betiltották a magyarul írt iktentiszteleteket.* Ugyanebben a sötétemlékű időszakban az egész köztársaságban összesen két nyomdatermék láthatott napvilágot. A Szent Benedek rend komáromi rendháza adta ki a világtalan magyar százczekre vigaszát szolgáló imakönyvet és naptárt az 1947-es évre. A naptár valamennyi példányát elkobozták.

A "MAGYAR KÉRDÉS" MEGOLDÁSÁNAK MÁSODIK ÁLLOMÁSA IS ELKÖVETKEZIK... A szomorú emléktű *deportálásokat* a csehszlovák belügyi vezetés bizalmas rendelete: "A magyarok eltávolítása Szlovákiából: biztonsági rendszabályok" vezeti be. A deportálásokról először a Szlovák Nemzeti Tanács hivatalos lapja, a NÁRODŇA OBRANA hangoztatta, hogy

"... *jogunk van asszimilálni a magyarokat és Csehszlovákiát, minden eszközzel, nemzeti állammá alakítani...* Mivel a magyaroknak *nincsenek kisebbségi jogaik, végső célunk, hogy szétszórjuk őket az országban...*"

Az erőszakos deportálás 1946 novemberében kezdődött meg. Nagyjából száz ezer volt azoknak a magyaroknak a száma, akiket ősi szálláshelyeikről kiűzni szándékoztak. Katonai egységeket és csendőrkülönítményeket vetettek be a deportálás zökkenésmentes lebonyolítására. Mindez embertelen módon történt. Emléke ma is kísért... "A tizenhét éve történt megaláztatás az idegekben vibrál... A félelem és megaláztatás érzése hosszúéletű..." írja Dobos László 1965-ben. (Irodalmi Szemle, Pozsony, 1965. 9. sz.).

A MINDENKITŐL ELHAGYATOTT FELVIDÉKI MAGYARSÁG PÉLDAITLAN ULDÖZTETÉSE, MÉRHETELEN SZENVEDÉSEI a magyar Slonban találnak könnyes, testvéri együttérzésre. Egyedül szólal meg *Mindszenty József*, a maradék ország biboros-primása:

"Csallóközben megszijazott, idegileg felőrölt magyarokat dobálnak marhavagonokba. A szenvedő pásztor és nyáj előtt álljunk meg tisztelettel..." (Debrecen, 1946. szept.)

A "tárgyilagosságot" a néparulás határáig gyakorló némely budapesti körök felé pedig ez az üzenete:

"A szenvedő magyarságra gondolva, legyenek rendületlen magyarok... magyarságukból ne engedjétek, mert valahányszor a magyar alkudozik a magyarság körül, abból csak Csallóköz lehet. Amikor ti otthont kaptok, akkor verik ki a Csallóközből utszélt baromként a magyarokat." (Egy tanoncotthon felavatásán, 1946. nov. 28.)

S megszólal a magyar püspöki kar is:

"A felvidéki magyarságról nélküle hátróztak és odadobták egy őrjöngésig emelkedett és innét is sikerrel, magyar nemzetköziséggel növesztett sovínizmusnak, amely deportálással, a deportált munkaidejének két évre meghosszabbításával, 5-6 internálótáborban telezsufoldásával felett az itteni optimizmusra..." (Püspökkari körlevél, 1947. augusztus hava.)

1945 ÉS 46-BAN HOZZAVETŐLEGESEN 43 EZER MAGYART ŪZTEK KI, kényszerítettek menekülésre a csehszlovák hatóságok. Néhány órási határidővel, ötven kilogrammot meg nem haladó személyes podgyáisszal. A kiűzött magyarok nem feledkeztek meg testvéreik mérhetetlen szenvedéseiről. Érsekujvár egykori városbírájának polgármesterének, a felvidéki EGYESÜLT MAGYAR PÁRT érdemes törvényhozójának, *dr. Holota Jánosnak* önfeláldozó vezetésével megalakítják Budapesten a FELVIDÉKI MAGYAROK NEMZETI TANÁCSÁT. Az akkori koalíciós kormány ugyan nem hagyta jóvá az érdekképviselet működését, azt — illegálisan — továbbra is folytatták s egyetlen kínálkozó alkalmat sem mulasztottak el, hogy a szlovákiai magyarság érdekében szót ne emeljenek. (Dr. Holota: "Feljegyzés. Küzdelmünk a felvidéki magyarságért a második világháború után", 1951. Kézirat.) A felvidéki magyarság sötét éveire való emlékezés, annak folyamatos dokumentálása során, a Tanács tevékenységének ismertetésére még visszatérünk.

Elindultak hát a Szudéták felé a szomoru deportáló szerelvények, s a deportálások lebonyolításában közreműködő, UNRRA jelzést viselő tehergépkocsik...

"Pázmány sírja felől magyar rabszolga-karavánok, a Szudétaföld felé is száll az Ő örökértékű tanítása: az erőszakkal élni veszélyes... A gyűlöletnek, embertelenségnek is van lélekharangja..." szólal meg ismét Mindszenty József.

A "NEMZETI FRONT" KORMÁNYANAK KÖVETKEZŐ LÉPÉSÉNÉL AZ ERŐSZAKOLT "LAKOSSÁGCSERE EGYZEMÉNYNÉL" is időznünk kell. Az 1946 február 27-én parafált csehszlovák-magyar egyezmény szerint, mindazon szlovákok és csehek, akik állandó magyarországi lakhellyel bírtak, önkéntesen folyamodhattak áttelepítésükért. Ezzel szemben a csehszlovák kormány maga választhatta ki a felvidéki magyarokat az áttelepítésre. A csődöt mutatja, hogy korlátlan propagandával hozzávetőlegesen ötvenezeren jelentkeztek Magyarországról a Csehszlovákiába leendő áttelepülésre. Pedig a Budapesten székelő Csehszlovákia Presídlovacta Komisia s a magyarországi szlovákokat orosz védnökség alatt tömörítő Antifasistický Blok Slovanov v Madarsku korlátlan, rendkívül éles és minden jót ígérő hírveréssel igyekeztek toborozni, akciójuk sikerét biztosítani. Krno budapesti, csehszlovák követ, akiben Clementishez hasonlóan mélységes nemzetiségi gyűlölet és elfogultság élt, a következőket jelentette ki: *"Ha Magyarország nem köti meg a lakosságcsere egyezményt, akkor a magyarországi szlovák lakosságból egy emberöltő alatt milliós szlovák kisebbséget nevelünk. Ne felejtsek el, hogy most az orosz hatalom árnyékában mi vagyunk az urak..."*

Az akkori nemzetközi konstellációban sehol sem figyeltek fel a "kitelepitéssel büntethető államellenesség bűnének" csehszlovák megfogalmazására.

A VÉGZETES ÉVEK EGYIK LEGSÖTÉTEBB FEJEZETÉT AZ UGYNEVEZETT RESZLOVAKIZÁCIÓ KÉPEZTE. Miután a "kosičky program" meghatározta a köztársaság nemzetiségeinek megsemmisítését célzó rendszabályokat, így a kiűzést, deportálást és lakosságcsereét, járulékosan megkonstruálta erkölcstelen képletét, az erőszakos reszlovakizációt. Ennek szánták a döntő szerepet. Felállították hét magyarlakta vidéken a RESZLOVAKIZÁCIÓS BIZOTTSAGOKAT, amelyek a Ján Sveton irányítása alatt álló pozsonyi központnak rendeltettek alá. Az egész procedurát titokban tartották. Az általános szabályokra csak következtetni lehet. Nem fogadták el az olyan személyek kiereszakolt "kérelmét" akik öt hektárnál nagyobb földingatlanal birtak. Kitelepitésükkel az évezredes magyar föld elbirtoklásának kérdését egyszerűbben és radikálisan oldhatták meg... Az általános szlavizációs hadjárat során

ősmagyar helységneveket szlovákosítottak el. Utólag akarván igazolni az egyébként is ujkeletű "elméletet", amely szerint, a nyelvhatár az évszázadok folyamán a szlovákság hátrányára módosult. Minden alapot nélkülöző állítás. A szlovákiai magyarság ellen indított irtóhadjáratig, a magyar-szlovák néprajzi határ a legszilárdabb az egész kevert nemzetiségű Középeurópában. Az orosz Petrov állapította meg, hogy a magyar-szlovák nyelvhatár az utolsó másfélszáz évben mitsem változott (A. Petrov, Prispěvky k historické demografii Slovenska v XVIII.-XIX. století, Praha, 1828.)

Nem lesz érdektelen megjegyezni, hogy az Egyesült Nemzetek alapokmánya kimondja az emberi jogok tiszteletben tartását fajra, nemre, anyanyelvre, vallásra való tekintet nélkül... Csehszlovákia már tagja volt e magas nemzetközi fórumnak, amikor a szlovákiai magyarság ellen döntő hadjáratot indított! S úgy véljük, feljegyzést érdemel az Egyesült Államok budapesti missziójának 1945 június 12.-én kelt memoranduma is, amely hangsúlyozta, hogy "nem tartja igazságosnak, ha egy kisebbséget alkotó etnikai csoport minden tagját államellenes cselekményekben bűnösneként kezelik és lakóhelyéről pusztán nepi származásánál fogva kiűzik..."

LEFEJEZTEK A SZLOVÁKIAI MAGYAR SZÁZEZREKET, kiűzték azokat is, akik példátlan őszinteséggel szolgálták a dunatáji népek megbékélésének, testvériesülésének ügyét, akik iránt egy egész nemzedék érez halált és elfogultságot. Akik önzetlenek, tiszták voltak s a másik oldalról igaz szóra, viszonos megértésre vártak. Azok, kevesen, akik megmaradhattak — hallgattak! Amikor 1948 februárjában Benes és társai eltűntek a csehszlovákiai politika színpadáról, méltán írhatta *Fábry Zoltán*, a mindig marxista író, akiből nem hiányzott a magyar szellem bátorsága: "Behozhatatlan hátránnyal, de le nem becsülhető előnnyel indulunk: tiszták maradtunk. Némák voltunk és embertelen hang nem hagyta el a szánkat". 1955-ben megjelent esszéjében, "A gondolat

igazában" lesz tanubizonyosságot sokat szenvedett fennmaradásában bizó hitéről.

kisebbségi magyar népe iránti forró szeretetéről,

"Amikor mi előreszaladunk a jövőbe, akkor csak a legmesszebb múltba nyulhatunk vissza... Vállaltuk, vállaljuk és ezzel a kulccsal a kezünkben, a hagyomány szellemével kölcseket kopogtatunk meg minden sarkot — a feltámadásra. Kisértetekre nincs szükségünk, de társakra, bizonyosságokra, emberi magatartás szellemi példáira, nyelvűség teremtő és megtartó gerinceire, annál inkább. Ma hagyomány nélkül élni: gyökértelenséget jelent. Elsoodródást, megfutamorodást, beolvadást. Pázmány és Balassa Bálint magyarujtó és erősítő igéi és dalai, Rákóczi Pro Libertátéje, Kazinczy történetírásai... ki tudná, ki merné ezeket elhanyagolni...? Ma a múlt erkölcsi öröke tanít, véd és biztat... utánunk is élnek, jönnek majd magyarok..."

A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG EMBER MARADT AZ EMBERTELENSÉGBEN. *Féltve őrzi nyelve tisztaságát, népéhez való hűsége kötelezi el a lefejezés után felnövő, hangjára talált fiatal irónemzedéket. E viharzó nemzedék öntudattal vallott "híd" magatartása hirdeti ma azt az építő dunavölgyi misszióhitet, amely annyi keserves csalódás ellenére is, a magyar szintézist példázza a letarolt Dunatájon.*

A szlovákiai őslakó magyarság szellemisége a kárpátáji népek egymásrautaltsága felismerésének jegyében egyszer majd újjászülető Dunaeurópa jó kovásza lesz.

(Irodalom:

Borsody István: Magyar-Szlovák kiegyezés, Budapest, 1945.

Jaksch Wenzel: Europe's Road to Potsdam, New York, 1963.

Wagner S. Francis: Hungarians in Czechoslovakia 1945-1949, New York, 1959.

Kettős Járom Alatt, a Csehszlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmánya kiadványa.)

HUSZ ESZTENDEJE KASSÁN TÖRTÉNT ... A CSMNB MANIFESZTÁCIÓS EMLÉKÜLÉSE

Az 1943-as moszkvai szovjet-orosz-csehszlovák szerződés szláv expanziós irányelveit a benesi emigráció "nemzeti frontja", 1945 áprilisában, a hírhedt "kosický programmal" valósította meg. Mindaz, ami ezután következett, az őslakó magyarság teljes jogfosztottsága, a deportálás, kitelepítés, reszlovakizáció nemcsak a magyar nép elleni merénylet volt. Büntett volt mindaz a Dunatáj és népeinek egyenjogúsága és jobb jövőt építő együttműködése ellen is.

A *Csehszlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmánya* a sötétemlékü huszesztendő forduló az építő dunavölgyi gondolat jegyében tartotta meg *Manifesztációs Emlékülését*.

Ez alkalomból a *Szabadságharcos Világszövetség canadai országos szervezete* az Egyesült Államok és Canada szabad magyar sajtójában is közzétett, alább kivonatolva közölte *emlékiratot* intézte Bizottmányunkhoz:

"... a Felvidék népeinek hosszú évszázadokon át békés, testvéri együttműködése, számos magyar szabadságharcban a közös ügyért a közös Hazában részvétele példa lehet a dunai népek kölcsönös egymásrautaltságán, megbecsülésén és egymás jogainak a tiszteletbentartásával felépítendő új rendezéshez, egymás jobb megértéséhez... az erdélyi magyarság a "kettős járom alatt" ma ugyanúgy szenved, mint a felvidéki magyarok 1945 és 1949 között... A budapesti kommunisták most sem tesznek semmit az erdélyi testvérek szenvedéseinek enyhítésére, miként a "kosický program" végrehajtását is csak tétlenül szemléltek... ezért, a Magyar Szabadságharcos Világszövetség canadai országos szervezete különösen értékeli a CSMNB-nek a felvidéki

magyarság érdekében végzett nemzetvédelmi munkásságát. Amikor a CSMNB tagjai Clevelandi ülésükön emlékeznek a benesi idők kegyetlenségeire, a felvidéki magyarság hősi ellenállására, túlélési küzdelmeire, mi is mély megindultsággal emlékezünk és legkevésbé sem felejtünk! ...

Eszterhás István író, a *Magyar Felszabadító Bizottság* elnöke, a nemzeti emigráció egységes mel-lénkállását hangsúlyozva köszöntötte a CSMNB-t.

"... az üdözött és elnémitott magyaroknak egy vigaszuk lehetett akkor, és pedig az, hogy élnek valahol még irástudó magyarok, akik fel fogják emelni értük szavukat. Ez az emigráció mandátuma. Valamikor azt mondtuk, hogy politikus nemzet vagyunk. Mégsem emlékezünk. Pedig ahhoz, hogy valaki jó politikus legyen, nem szabad felejtenie ..."

utalt a huszéves emigráció némely köreinek a kisebbségi sorsra jutott magyarság sorsát, jövőjét illető teljes érdektelenségére a Magyar Felszabadító Bizottság elnöke.

A CSMNB manifesztációs emlékülését az építő magyar középeurópa-konceptió jegyében táviratilag köszöntötte *Eckhardt Tibor* volt népszövetségi fődélegátus, a *Szabad Magyarok Világszövetsége* elnöke, valamint *Ft. Hites Kristóf*, a *Csehszlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmánya* lb. elnöke, *gr. Csáky György*, a CSMNB canadai országos megbizottja, *dr. Szilárd Márió*, a CSMNB keleti kerületi megbizottja. Levélben küldötték el szolidáris testvéri köszöntésüket a *Kereszt és Kard Mozgalom*, *Pásztor László*, a Szabadságharcos Világszövetség U.S.A. országos szervezetének főtítkára, *Burján Gyula* tanár, közíró és sokan mások.

Árviz után...

A nagy katasztrófát a nagy számok jelentik. S a nagy számok között elvesznek az emberi sorsok. Főként a kisebbségi magyar sorsok...! Az elmúlt év június havában kegyetlen árviz zúdult a felvidéki magyar tájakra. Csallóköz, ez az ezeréves magyar település teljesen víz alatt állt... Nagymegyertől Cutáig egekét ostromló síralmak s a pusztulás völgyévé vált a csallóközi hatyu országa... Átszakadtak a múlt század kilencvenes éveiben épült s azóta a csehszlovák államhatalom által végzetesen elhanyagolt védőgátak s tízjegyű számokra lenne szükség érzékeltetni erre az áldott

kulturtájra zúdult víztömeg mennyiségét. Hiszen csak a csicsói gátszakadáson több, mint ezer köbméter víz zuhogott másodpercenként a Csallóközre. Az áradat alatt szintizta magyar falvak tűntek el... Kulcsod, Pat, Kolozsnéma s a néphagyományokban, folklórban szinte páratlanul gazdag Izza mellett, több mint negyven csallóközi és mátyusföldi községet pusztított el a rettenetes áradat.

S átszakadt a gát a Kis-Dunán is, Nádszegnél. A Garam elsöpörte az előtte álló törpegátat, a szeszélyes Ipoly a völgy egész hosszában kiáradt.

Klöntött a Nyitra és Zsitva is. Közel kétszáz ezer hektár dus termőföld került víz alá, több mint ötvenezer magyar lett földönfutóvá!

Mindenüket elvesztették. Mindazt, amit honalapító őseik szereztek, amivel együtt étek, amit szerettek. Elpusztult a mult is. A táj Béli Mátyás megfogalmazta ósisége, amelyről az ódon kurlák, tömör parasztházak, a régi életformát jelző halászkunyhók vallottak.

"Komáromból elindult egy evakuáló vonat, s mire Pozsonyba ért, alig volt rajta ember..." írja Dobos Lázló az Irodalmi Szemlében. "A nemzeti önérzetében megalázott ember érzékenyvé válik. S ez az érzékenység rányomja bélyegét egy egész generációra, sőt még öröklődhet is. Hosszu lejáratu a tisztulás folyamata is. A bizalmatlanságot,

a félelem érzését csak a teljes bizalom légköre oszlathatja szét... Elég egy drámai pillanat, és már husz évett léptünk, visszafelé" utal kendőzetlenül a kisebbségi magyar író a magyartíró "Kosický programot" követő szégyenteljes, sötét időkre.

Tudjuk, szükség van az "éléskamrára"! De mikor épül újjá a csehszlovák hatóságok vétkes gondatlansága következtében elpusztult Csallóköz és Mátyusföldje...? Miként s milyen "telepítési politikával"?!

Sulyos aggodalmakkal, éberén figyelünk!

Csallóköz, Mátyusföldje, minden földönfutó felvidéki magyar, Veletek érzünk, Veletek maradunk!

Felvidéki kulturális hireink

Tiznapos ünnepségsorozattal, a komáromi Jókai-napokkal emlékeztek a nagy magyar mesemondóra. Az utóbbi időben huszonhat magyar dal-és táncünnepély került megrendezésre Felvidékszerte. Megünnepelték Erdélyi János születésének 150. évfordulóját Nagykaposon, Bihari Jánosra emlékeztek Dunaszerdahelyen és Nagybonyban. A CSEMADOK (Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Egyesülete) helyi szervezetei közel háromszáz előadást tartottak Madách Imréről és az "Ember tragédiájáról". Kiemeljük a losonci, kassai, rimaszombati, rozsnói, füleki, zselizi előadások sikerét és színvonalát. A pozsonyi "Forrás" irodalmi színpad a "Déryné" színijátészó együttessel közös műsorban, "Ember küzdj és bízza bízál" címen hódoltak Madács emlékének. A háromórás műsorban Laczkóné Kiss Ibolya "Erzsi tekintetes asszony" c. regényéből feldolgozott jeleneteket elevenítettek meg, s az "Ember tragédiájából" mutattak be részleteket.

Eddig ismeretlen Jókai-dokumentumokra bukkantak Komáromban. Az értékes, új adalékokat felhasználják Jókai összes művei most folyó kritikai kiadásánál.

A pozsonyi Magyar Könyvbarátok Köre a Szlovákiai Szépirodalmi Kiadó keretében fejt ki munkáját. A Kör célja, hogy a magyar irodalom klasszikus és mai alkotásait eljuttassa Szlovákia magyarlakta területeire.

Örvendtes tény, hogy az aránylag kevesek által művelt magyar kritika Turczel Lajos "Írás és szolgálat (Kritikák, 1958-1964)" c. művével gyarapodott.

A több mint négyezer tagot számláló szlovákiai magyar Versbarátok Köre második köteteként Babi Tibor új, értékes mondanivalóju verseskötete látott napvilágot. "A forrás éneke" érett, szép mű, megérdemli a sikert.

BIZOTTMANYUNK KÖZLEMÉNYEI

Csatlakozásra kérünk, hívunk fel minden szabadföldi felvidéki magyart! Levelézési címünk: National Committee of Hungarians of Czechoslovakia, 2092 West 95th St., Cleveland, Ohio 44102.

Tagdíjak, adományok pénztárosunk címére: Klinckó Gusztáv, 4368 Georgette Ave., North Olmsted, Ohio 44070 küldendők.

Minden, a "Kettős Járom Alatt"-tal kapcsolatos levelezést kérünk Sirchich László címére: 2092 West 95th St., Cleveland, Ohio 44102 irányítani.

"AZ IGAZSÁG MÉGIS GYŐZNI FOG!"